MATERIALE ARHEOLOGICE PRIVIND ISTORIA VECHE A R.P.R.

VOL. I

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

Capitolele volumului de față au fost redactate de următorii autori:

Anton Nițu, Despre unele urme scitice în Moldova (p. 3); *M. Petrescu-Dâmbovița*, Cetățuia dela Stoicani (p. 13); *M. Petrescu-Dâmbovița*, Cimitirul hallstattian dela Stoicani (p. 157); *Radu Vulpe*, Săpăturile dela Poienești din 1949 (p. 213); *Bucur Mitrea*, Descoperirea monetară dela Sfințești (Teleorman) (p. 507); *M. Petrescu-Dâmbovița*, Cercetări arheologice la Surdulești (p. 523); *Bucur Mitrea și C.S.Nicolaescu-Plopșor*, Monete din timpul republicii romane, descoperite la Işalnița (Dolj) (p. 543); *D. Berciu*, Catalogul muzeului arheologic din Turnu-Severin (p.589). *D. Tudor*, Sucidava IV (p. 693); *Octavian Floca*, Fermă (Villa rustica) din epoca sclavagistă romană (p. 743); *Octavian Floca*, Câteva monumente epigrafice și sculpturale din epoca sclavagistă (p. 755); *Octavian Floca*, O zeitate orientală, Jupiter Erapolitanus la Micia (p. 773); *K. Horedt*, Cercetările arheologice din regiunea Hoghiz-Ugra și Teiuș (p. 785).

MONETE DIN TIMPUL REPUBLICII ROMANE DESCOPERITE LA IȘALNIȚA (DOLJ)

Tezaurele monetare de orice fel, descoperite pe teritoriul țării, constituesc prețioase documente care ajută la lărgirea și adâncirea cunoștințelor noastre referitor la istoria veche a Patriei.

Chiar când conțin monete străine, grecești sau romane, aceste tezaure au la bază o realitate economică socială din Dacia; ele ne pot indica timpul și eventual spațiul, în care începe să apară un anumit proces economic și reflexul lui social, și dacă acest proces este încetinit sau grăbit.

Prezența tezaurelor noastre ne ajută deci, la urmărirea desvoltării și adâncirii unor anumite contradicții apărute în sânul societății daco-getice.

Pentru ca tezaurele monetare să fie întrebuințate cu folos de către toți cercetătorii, este necesar ca mai întâi, să fie editate în mod științific. Se pun, în acest fel, la dispoziția oricărui cercetător toate datele de care ar putea avea nevoie referitor la acest material, inclusiv dimensiunile fizice și fotografia, pentru ca astfel să se poată trage în mod științific concluziile pe care materialul le îngăduie.

In trecutul apropiat, acest fel de publicare a tezaurelor era aproape necunoscut. Cele câteva excepții, pe care le putem număra pe degete, sunt din ultimii ani. Și aceasta nu din cauză că cercetătorii n'ar fi fost de acord asupra acestui fel de editare, ci mai ales din cauza lipsei de solicitudine a celor în drept, care n'au pus la dispoziție mijloace materiale necesare.

Pe teritoriul țării noastre s'au descoperit, în trecutul mai mult sau mai puțin apropiat, un impresionant număr de tezaure monetare antice, așa cum ne va arăta repertoriul arheologic al R.P.R.

Din nenorocire, puține din aceste tezaure au ajuns în colecții publice, cele mai multe au intrat în proprietate privată, împărțindu-se între colecționari.

Acest fel de înțelegere și tratare a descoperirilor monetare a avut consecințe negative asupra desvoltării disciplinei numismatice.

Lipsa unor publicații serioase a descoperirilor monetare de pe teritoriul R.P.R., a avut ca urmare o tristă neglijare a studiului monetelor bătute de către triburile dacice, emisiuni ce vor trebui studiate cu mare atenție.

Toate aceste lipsuri au dus la imposibilitatea folosirii în mod eficient a materialului numismatic, tezaure și descoperiri de monete izolate, ca izvor pentru istoria veche a R.P.R.

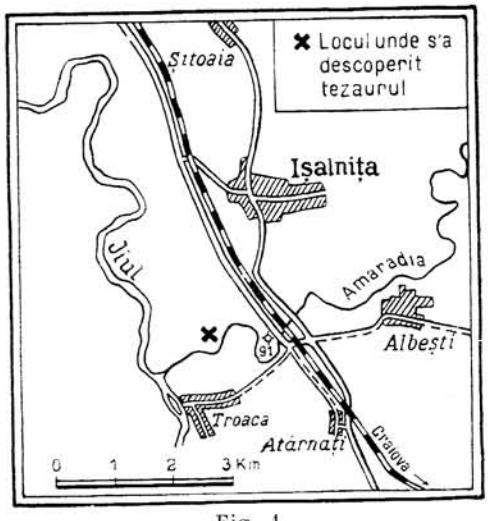

Fig. 1

Acestea au fost motivele care ne-au determinat să începem editarea acestor tezaure. Incepem cu unul din timpul Romei republicane și vom continua cu altele „locale", traco-getice.

Ca metodă, vom da mai întâi amănunte în legătură cu locul și condițiile de aflare. Vom continua, apoi, cu descrierea fiecărei piese și la sfârșit, vom încheia cu o serie de observațiuni de caracter numismatic și apoi istoric, cu aspect economico-social.

Prin grija Muzeului Regiunii Dolj, tezaurul menționat în această lucrare a ajuns la Craiova unde este depozitat, iar studiul lui s'a făcut în colaborare cu Muzeul Național de Antichități din București, subsecție a Institutului de Istorie și Filosofie al Academiei R.P.R.

ISTORICUL DESCOPERIRII

In dimineața zilei de 28 Mai 1942, câțiva ostași după ce făcuseră șirege cu o rariță, pentru pus varză, fiind bolovani cam mari, au primit ordin din partea administratorului grădinii, să spargă bulgării de pământ cu muchea sapei. Dintr'un astfel de bulgăre se răspândiră pe brazdă mai multe monete mici coclite. Ostașii au început să caute în țărână și prin bolovani, fiecare făcându-și parte din monetele găsite. Administratorul grădinii aflând despre aceasta, adună monetele și anunță pe căpitan.

Monetele erau răspândite pe o suprafață destul de întinsă, ceea ce înseamnă că fierul plugului le mișcase de mult dela locul lor.

Tezaurul fusese îngropat la cca 400 m de actuala albie a Amaradiei.

Fragmentele ceramice răslețe găsite aici arată o slabă locuire La Tène.

DESCRIEREA CRONOLOGICĂ A MONETELOR

1. *C. Iunius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, **înapoia capului, X.**
Rv. ROMA (pe o tabletă). Dioscurii cu lăncile **în atac galopează spre dreapta. Sub cai C. IVNI. C. F.** [1]
Denar, Grueber, Roma, 660, anul 172—151 în e. n.
Greut. 3,76 g. Diam. 18,5 × 17,5 mm.

2. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus.
Denar uzat. Grueber, Roma, 660, a. 172—151.
Greut. 3 gr. 02. Diam. 19 × 17,5 mm.

3. *Spurius Afranius*
Capul Romei, ca mai sus.
Rv. ROMA (pe o tabletă). Victorie în bigă în galop spre dreapta; sub cai SAFRA.
Denar. Grueber, Roma, 670, a. 172—151.
Greut. 3,75 g. Diam. 19 mm.

4. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar sub cai legenda S [A]FRA.
Denar, Grueber, Roma, 670, a. 172—151.
Greut. 3,83 g. Diam. 19 × 18 mm.

5. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar legenda întreagă.
Denar, Grueber, Roma, 674, a. 172—151.
Greut. 3,50 g. Diam. 19 × 18 mm.

6. *Q. Marcius Libo*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, **înapoia capului LIBO, iar sub barbă, X.**
Rv. ROMA (pe o tabletă). Dioscurii în galop spre dreapta; sub cai Q. MARC (cu o ligatură).
Denar, Grueber, Roma, 700, a. 172—151.
Greut. 3,60 g. Diam. 20,5 mm.

7. *P. Sulla*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, **înapoia capului, X.**
Rv. [R]ROMA (pe o tabletă). Victorie în bigă galopează spre dreapta; sub cai.
P. SVLA (cu o ligatură).
Denar uzat, Grueber, Roma, 828, a. 172—151, în. e. n.
Greut. 3,55 g. Diam. 18 mm.

8. *Flavus.*
Capul Romei, ca mai sus.
Rv. [ROMA] (pe o tabletă). Diana în bigă galopează spre dreapta; sub cai FLAV[S].
Denar tocit, Grueber, Roma, 848, a. 172—151.
Greut. 3,67 g. Diam. 17 mm.

---

[1] Planşa I, fig. 1. Pentru restul monetelor nu mai facem trimiterea la planşe întrucât numărul din descriere corespunde cu cel de pe planşe.

9. *L. Cupiennius.*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă X, iar înapoia, capului o cornucopiae.
Rv. ROMA (pe o tabletă). Dioscurii ca mai sus, dar sub cai LCVP (în ligatură).
Denar. Grueber, Roma, 850, a 172—151.
Greut. 3,66 g. Diam. 19 mm.

10. *C. Antestius*
Capul Romei, ca mai sus, dar înapoia capului un câine.
Rv. [ROMA] (pe o tabletă). Dioscurii ca mai sus, dar sub cai C. ANTEST [I] (cu ligatură).
Denar. Grueber, Roma, 855, a. 172—151.
Greut. 3,47 g. Diam. 18 mm.

11. *M. Iunius Silanus*
Capul Romei, ca mai sus, dar sub barbă, [X], iar înapoia capului, ca simbol, un cap de măgar.
Rv. ROMA (pe o tabletă). Dioscurii ca mai sus, iar sub picioarele cailor, M. IVNI.
Denar. Grueber, Roma, 867, a. 172—151.
Greut. 3,73 g. Diam. 20 mm.

12. C. *Curiatius Trigeminus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă, X, iar înapoia capului, urme din legenda [TRIGE].
Rv. ROMA (pe o tabletă). Zeiță, purtând un sceptru în mână, galopează în quadrigă spre dreapta; sub picioarele cailor CCVR (în ligatură).
Denar uzat, Grueber, Roma, 891, a. 150—125.
Greut. 3,34 g. Diam. 19 × 17,5 mm.

13. *C. Titinius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului cifra XVI.
Rv. ROM[A] (pe o tabletă). Victorie în bigă galopează spre dreapta; sub picioarele cailor C. TITI[NI].
Denar, Grueber, Roma, 906, a. 150—125. în. e. n.
Greut. 3,84 g. Diam. 18 mm.

14. *Cn. Gellius.*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului, X; totul într'o coroană de lauri.
Rv. ROMA (pe o tabletă). Marte și zeița Nerio în quadrigă galopează spre dreapta; sub picioarele cailor CN. GE[L].
Denar tocit, Grueber, Roma, 918, a. 150—125.
Greut. 3,35 g. Diam. 18 mm.

15. *Cn. Lucretius Trio*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă [X], iar înapoia capului, TRIO.
Rv. [ROMA] (în exergă). Dioscurii galopând spre dreapta, iar sub picioarele cailor CN. LV[CR].
Denar, Grueber, Roma, 929, a. 150—125.
Greut. 3,88 g. Diam. 18 mm.

PLANȘA I

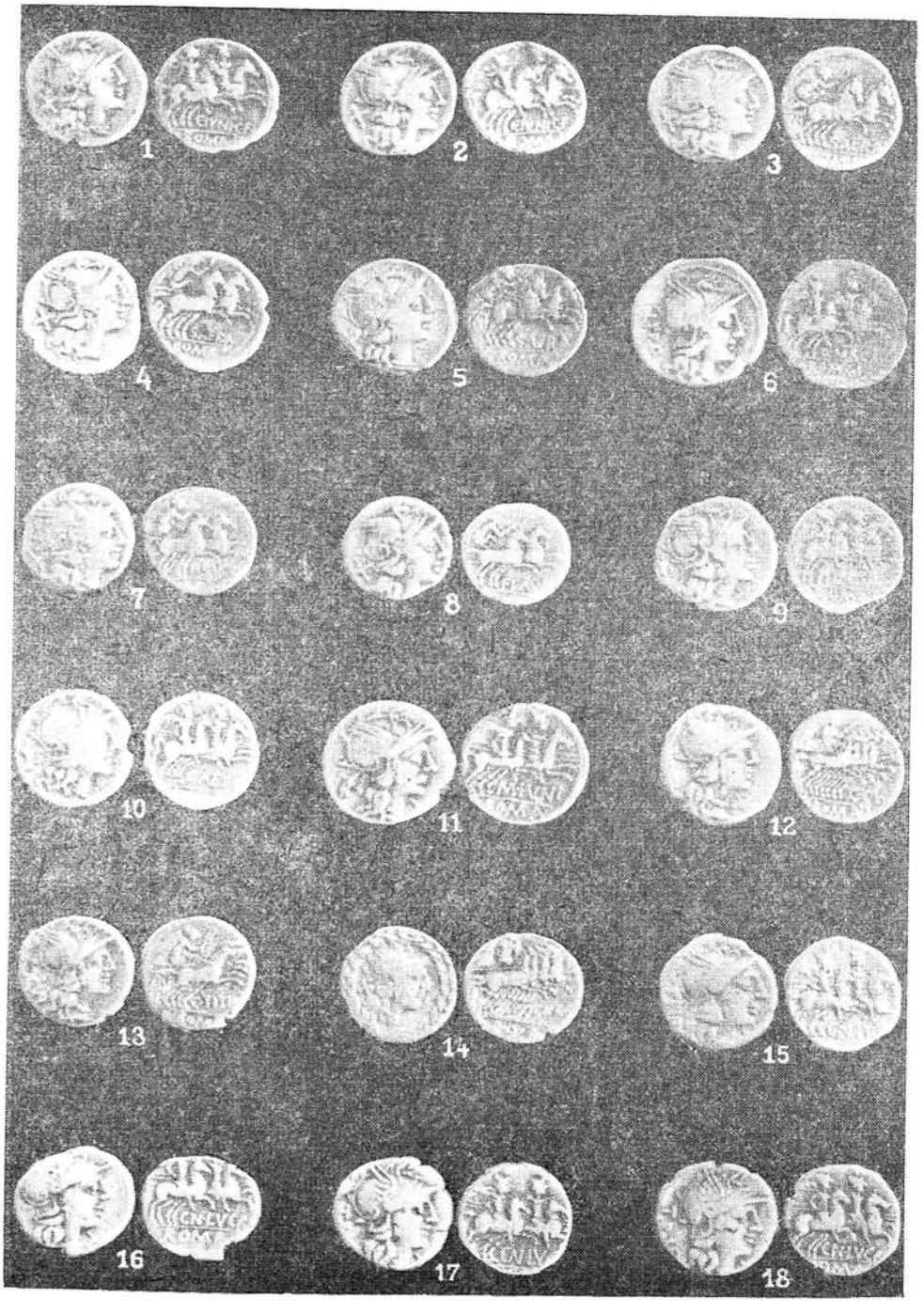

16. *Acelaşi magistrat*
Capul Romei, ca mai sus, dar sub barbă, X, iar înapoia capului, [TRIO].
Rv. ROMA (în exergă). Dioscurii, ca mai sus, iar legenda CN. LVCR.
Denar, Grueber, Roma, 929, a. 150—125.
Greut. 3,79 g. Diam. 18,5 × 16,5 mm.

17. *Acelaşi magistrat*
Capul Romei, ca mai sus, sub barbă, X, pe jumătate în afara pastilei monetare, iar înapoia capului, se mai vede o parte din legenda TRIO.
Rv. [ROMA] (în exergă). Dioscurii, ca mai sus, şi legenda CN. LV[CR].
Denar, Grueber, Roma, 929, a. 150—125.
Greut. 3,71 g. Diam. 18 mm.

18. *Acelaşi magistrat*
Capul Romei, ca mai sus, dar sub barbă, [X], iar înapoia capului, TRIO. In plus, pe umărul obrazului are o contramarcă în formă de S culcat.
Rv. [R]OMA (în exergă). Dioscurii, ca mai sus, iar sub cai, legenda CN. LVCR.
Denar, Grueber, Roma, 929, a. 150—125.
Greut. 3,80 g. Diam. 18 mm.

19. *Acelaşi magistrat*
Capul Romei ca mai sus, sub barbă [X], înapoia capului TRIO, iar pe obraz trei contramărci liniare: două superficiale în regiunea temporală, iar una mai adâncă în regiunea maxilarului inferior.
Rv. [ROMA] (în exergă). Dioscurii, ca mai sus şi legenda CN. LVC[R].
Denar, Grueber, Roma, 929, a. 150—125. în. e. n.
Greut. 3,71 g. Diam. 19 × 16,5 mm.

20. M. *Baebius Tampilus*
Capul Romei cu cască înaripată spre stânga, sub barbă, X, iar înapoia capului TAMPIL.
Rv. M. BAEBI Q, F. (în exergă). Appolo în quadrigă galopează spre dreapta, ţine într'o mână o ramură, iar în alta, arcul şi săgeţile; sub cai, ROMA.
Denar, Grueber, Roma, 935, a. 150—125.
Greut. 3,85 g. Diam. 19,5 × 18,5 mm.

21. *Acelaşi magistrat*
Capul Romei, ca mai sus, dar sub barbă, [X] şi înapoia capului, [TAMPIL].
Rv. Ca mai sus, dar legenda [M]. BAEBI. Q. [F].
Denar, Grueber, Roma, 935, a. 150—125.
Greut. 3,77 g. Diam. 18 mm.

22. *C. Plutius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului, X.
Rv. Roma (pe o tabletă). Dioscurii călări galopează spre dreapta.
Sub picioarele cailor C. PL[V] T[I].
Denar uzat, Grueber, Italia, 454, a. 150—125.
Greut. 3,79 g. Diam. 18 mm.

23. *C. Porcius Cato*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta; înapoia capului, X.
Rv. ROMA (pe o tabletă). Victorie în bigă galopează spre dreapta; sub picioarele cailor C. CATO.
Denar, Grueber, Italia, 461, a. 150—125.
Greut. 3,79 g. Diam. 18 mm.

24. *Același magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus.
Denar, Grueber, Italia, 461, a. 150—125.
Greut. 3,71 g. Diam. 18,5 mm.

25. *Același magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar RO[MA] și C. CAT[O].
Denar, Grueber, Italia, 461, a. 150—125. în. e. n.
Greut. 3,76 g. Diam. 18,5 mm.

26. *Q. Minucius Rufus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă X, înapoia capului RVF.
Rv. ROMA (pe o tabletă). Dioscurii călări galopează spre dreapta, sub picioarele cailor Q. MINV.
Denar, Grueber, Italia, 464, a. 150—125.
Greut. 3,83 g. Diam. 20 × 18 mm.

27. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar vizibilă numai partea de sus a legendei.
Rv. Ca mai sus.
Denar, Grueber, Italia, 464, a. 150—125.
Greut. 3,82 g. Diam. 19 × 17 mm.

28. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar legenda [R]VF.
Rv. Ca mai sus.
Denar, Grueber, Italia, 464, a. 150—125.
Greut. 3,80 g. Diam. 18 mm.

29. *M. Fannius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă, X, înapoia capului ROMA
Rv. [M]. FAN. C. F. (în exergă, cu o ligatură). Victorie galopând în quadrigă spre dreapta ține în mână o coroană.
Denar, Grueber, Italia, 468, a. 150—125.
Greut. 3,87g. Diam. 18 mm.

30. *L. Minucius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta înapoia capului ⋊.
Rv. [L. MINVCI] (în exergă). Jupiter cu sceptru și fulger în quadrigă galopează spre dreapta. Sub picioarele cailor ROM[A].
Denar, Grueber, Roma, 963, a. 124—103.
Greut. 3,80 g. Diam. 20,5 mm.

31. *L. Antestius Gragulus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă ⋊, înapoia capului GRAG.
Rv. [R]OM[A] (în exergă). Jupiter purtând sceptrul și fulgerul în mâini, galopează în quadrigă spre dreapta. Sub picioarele cailor L. ANTES (în ligatură).
Denar, Grueber, Roma, 976, a. 124—103. în. e. n.
Greut. 3,78 g. Diam. 20 mm.

32. *Același magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar legenda întreagă.
Denar, Grueber, Roma, 976, a. 124—103.
Greut. 3,86 g. Diam. 19 × 18 mm.

PLANȘA II

33. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar legenda are partea de jos ştearsă.
Rv. Ca mai sus.
Denar, Grueber, Roma, 976, a. 124—103.
Greut. 3,71 g. Diam. 19 mm.

34. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus. dar legenda întreagă.
Rv. Ca mai sus, dar L. ANTE[S] (cu ligaturi) şi ROM[A].
Denar, Grueber, Roma, 976, a. 124—103.
Greut. 3,67 g. Diam. 19 × 17,5 mm.

35. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus. Rv. Ca mai sus.
Denar uzat, Grueber, Roma, 976, a. 124—103.
Greut. 3,73 g. Diam. 19 × 18 mm.

36 *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar legenda ştearsă puţin.
Rv. Ca mai sus, dar [R]OM[A] şi L. ANTE[S] (în ligatură).
Denar, Grueber, Roma, 976, a. 124—103.
Greut. 3,79 g. Diam. 19 mm.

37. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar legenda întreagă.
Rv. Ca mai sus, dar [R]OM[A] şi L. ANTES (în ligatură).
Urmă de pilitură actuală executată transversal.
Denar, Grueber, Roma, 976, a. 124—103.
Greut. 3,91 g. Diam. 19 mm.

38. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar [GRAG].
Rv. Ca mai sus, dar legenda întreagă.
Denar, Grueber, Roma, 976, a. 124—103 în. e. n.
Greut. 3,79 g. Diam. 21 × 19 mm.

39. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, cu legenda [GRAG].
Rv. Ca mai sus, dar în exergă [ROMA], iar legenda L. ANTES (în ligatură).
Denar, Grueber, Roma, 976, a. 124—103.
Greut. 3,77 g. Diam. 20 × 19 mm.

40. *P. Maenius Antiaticus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului ⚹ .
Rv. ROM[A] (în exergă). Victorie cu o coroană în mâna dreaptă galopează în quadrigă spre dreapta; sub picioarele cailor P. MAE ANT (cu ligaturi).
Denar, Grueber, Roma, 988, a. 124—103.
Greut. 3,74 g. Diam. 18,5 mm.

41. *C. Aburius Geminus*
Capul Romei spre dreapta purtând cască înaripată, sub bărbie ⚹ , iar înapoia capului GEM.
Rv. ROMA (în exergă). Marte în armură galopează în quadrigă spre dreapta. Sub picioarele cailor C. ABVRI (cu ligaturi).
Denar, Grueber, Roma, 999, a. 124—103.
Greut. 3,76 g. Diam. 18, 5 mm.

42. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar legenda în parte ștearsă.
Rv. Ca mai sus, dar R[OMA] și [C. A.] BVRI (cu ligaturi).
Denar uzat, Grueber, Roma, 999, a. 124—103.
Greut. 3,77 g. Diam. 20 mm.

43. *M. Aburius Geminus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă, ⚹, înapoia capului GEM.
Rv. ROMA (în exergă). Sol în quadrigă galopează spre dreapta. Sub cai M. ABVR (cu ligaturi).
Denar, Grueber, Roma, 995, a. 124—103.
Greut. 3,59 g. Diam. 20 × 19 mm.

44. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar, [⚹].
Ca mai sus, dar [R]OMA.
Denar, Grueber, Roma, 995, a. 124—103.
Greut. 3,82 g. Diam. 19,5 × 18 mm.

45. *Cn. Domitius Ahenobarbus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă, ⚹; înapoia capului un spic de grâu.
Rv. CN. D[OM] (în exergă). Victorie în bigă galopează spre dreapta; sub cai un om atacă cu lancea un câine; deasupra ROMA.
Denar, Grueber, Roma, 1025, a. 124—103 în. e. n.
Greut. 3,70 g. Diam. 18 mm.

46. *Același magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar [CN. DOM].
Denar, Grueber, Roma. 1025, a. 124—103.
Greut. 3,74 g. Diam, 18,5 mm.

47. *C. Cassius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului, ⚹ și o urnă.
Rv. ROMA (în exergă). Libertas în quadrigă galopează spre dreapta; sub picioarele cailor C. CASSI.
Denar, Grueber, Roma, 1032, a. 124—103.
Greut. 3,72. Diam. 18,5 × 17,5 mm.

48. *Același magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus.
Denar. Grueber, Roma, 1032, a. 124—103.
Greut. 3,67 g. Diam. 18,5 mm.

49. *Anonimă*
Capul Romei cu cască înaripată spre drapta, înapoia capului, ⚹.
Rv. Pax în bigă galopează spre dreapta; sub cai un cap de elefant cu trompa ridicată, iar dedesubt ROMA.
Denar, Grueber, Roma, 1044, a. 124—103. (Q. Caecilius Metellus Pius?)
Greut. 3,76 g. Diam. 20 × 18 mm.

PLANȘA III

50. *Anonimă*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului, X.
Rv. ROMA (pe o tabletă). Victoria în bigă galopează spre dreapta; ea ţine în dreapta biciul, iar în stânga hăţurile. (Alte urme de legendă sau simboluri nu se observă, deşi conservarea e bună).
Denar, Grueber, probabil, Italia, 428, a. 172—151.
Greut. 3,83 g. Diam. 18 mm.

51. C. *Fabius, L. Roscius, Q. Marcius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului ⁜ .
Se mai disting în plus trei contramărci: două pe obraz în formă de puncte adâncite şi unul în câmp în faţa figurii, în formă de unghiu <.
Rv. Q. MAR (în ligatură) C. F. L. R. (în exergă). Victoria ţinând în dreapta o cunună, galopează în quadrigă spre dreapta sub picioarele cailor ROMA.
Grueber, Italia, 480, a. 124—103. în. e. n.
Greut. 3,76 g. Diam. 20 × 19 mm.

52. *Q. Curtius, M. Iunius Silanus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, în faţă Q. CVRT; între literele V şi R se află o contramarcă adâncă, în formă de semilună. Inapoia capului, X.
Rv. ROMA (pe o tabletă). Jupiter în quadrigă galopează spre dreapta, sub cai M. SILA (în ligatură), deasupra urmele vagi ale unui lituus.
Denar, Grueber, Italia, 485, a. 124—103.
Greut. 3,75 g. Diam. 20 mm.

53. *Cn. Domitius Ahenobarbus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, în faţă ROMA, înapoia capului, X.
Rv. CN. DOMI (în exergă). Jupiter cu o ramură în dreapta şi fulgerul în stânga, în quadrigă la pas spre dreapta.
Denar, Grueber, Italia, 490, a. 124—103.
Greut. 3,77 g. Diam. 19,5 mm.

54. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar legenda [C]N. DOMI.
Denar, Grueber, Italia, 490, a. 124—103.
Greut. 2,98 g. Diam. 20 × 19 mm.

55. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar X cade pe jumătate în afara pastilei monetare.
Rv. Ca mai sus, dar legenda CN. DOM[I].
Denar, Grueber, Italia, 490, a. 124—103.
Greut. 3,86 g. Diam. 21 × 19 mm.

56. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar în plus două contramărci pe obraz: una în formă de semilună şi alta imediat sub ea, în formă de punct adâncit.
Rv. Ca mai sus, dar legenda întreagă.
Denar, Grueber, Italia, 490, a. 124—103. în. e. n.
Greut. 3,74 g. Diam. 19 mm.

57. *M. Varguntеius*
Capul Romei în altorelief cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă. ⚹ , iar înapoia capului M. VARG (în ligatură).
Rv. Roma (în exergă). Jupiter ţinând o ramură în dreapta şi fulgerul în st., în quadrigă la pas spre dreapta.
Denar, Grueber, Roma, 1068, a. 102.
Greut. 3,75 g. Diam. 18 mm.

58. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus.
Denar, Grueber, Roma, 1068, a. 102.
Greut. 3,69 g. Diam. 20 mm.

59. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus.
Denar, Grueber, Roma, 1068, a. 102.
Greut. 3,67 g. Diam. 20 × 19 mm.

60. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus.
Denar, Grueber, Roma, 1068, a. 102.
Greut. 3,77 g. Diam. 19 mm.

61. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar legenda în parte ştearsă.
Denar, Grueber, Roma, 1068, a. 102.
Greut. 3,75 g. Diam. 19 mm.

62. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar legenda întreagă.
Denar, Grueber, Roma, 1068, a. 102.
Greut. 3,72 g. Diam. 19,5 mm.

63. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar [R] OM[A].
Denar, Grueber, Roma, 1068, a. 102.
Greut. 3,81 g. Diam. 21 × 19 mm.

64. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar [R]OM[A].
Denar, Grueber, Roma, 1068, a. 102.
Greut. 3,84 g. Diam. 19,5 mm.

65. Q. *Fabius Labeo*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, sub barbă ⚹, în faţă LABEO, iar înapoia capului ROMA.
Rv. Q. FABI (în exergă). Jupiter în quadrigă galopează spre dreapta, aruncă cu dreapta fulgerul, iar în stânga ţine sceptrul şi hăţurile. Sub cai o proră.
Denar, Grueber, Italia, 494, a. 102—100.
Greut. 1,84 g. Diam. 20 × 19 mm.

PLANȘA IV

66. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar LA[B]EO și [R]OMA.
Rv. Ca mai sus.
Denar, Grueber, Italia, 494, a. 102—100.
Greut. 3,74 g. Diam. 18 × 17 mm.

67. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar LABEO și ROMA sunt în parte șterse.
Rv. Ca mai sus, dar [Q] FABI.
Denar uzat, Grueber, Italia, 494, a. 102—100.
Greut. 3,73 g. Diam. 19 × 17 mm.

68. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar legenda întreagă.
Rv. Ca mai sus, dar legenda întreagă.
Denar, Grueber, Italia, 494, a. 102—100.
Greut. 3,62 g. Diam. 18 mm.

69. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar LA[B]EO.
Rv. Ca mai sus.
Denar uzat, Grueber, Italia, 494, a. 102—100.
Greut. 3,38 g. Diam. 18,5 mm × 16,5 mm.

70. *T. Cloulius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului o coroană, dedesubt [R]OMA.
Rv. T. CLOVLI (în exergă). Victorie în bigă în mare galop spre dreapta, dedesubtul cailor un spic de grâu.
Denar, Grueber, Roma, 1079, a. 101.
Greut. 3,81 g. Diam. 19,5 × 18,5 mm.

71. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar [ROMA].
Rv. Ca mai sus, dar T. CLOVL[I].
Denar, Grueber, Roma 1079, a. 101 în. e n.
Greut. 3,77 g. Diam. 19,5 mm.

72. *M. Acilius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului, ✱ , iar de jur împrejur între două cercuri perlate M. ACILIVS M. F.
Rv. [R]OMA (în exergă). Hercules în quadrigă la pas spre dreapta purtând în dreapta măciuca, iar în stânga un trofeu.
Denar, Grueber, Roma, 1118, a. 100.
Greut. 3,79 g. Diam. 19 mm.

73. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar legenda M. ACIL[IVS] M. F.
Rv. ca mai sus, dar legenda întreagă.
Denar, Grueber, Roma, 1118, a. 100.
Greut. 3,79 g. Diam. 20 mm.

74. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar legenda în parte ștearsă din cauza folosirii.
Rv. Ca mai sus.
Denar uzat, Grueber, Roma, 1118, a. 100.
Greut. 3,81 g. Diam. 20,5 × 18 mm.

75. *Q. Marcius Pilipus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta în altorelief, înapoia capului. ⚹ . Pe buza inferioară o contramarcă (?) în formă de punct adâncit.
Rv.[ROMA] (în exergă). Călăreț cu lance galopează spre dreapta, sub cal Q. PILIPV[S]; înapoia calului un coif macedonean cu coarne, din care se mai vede doar o parte. Pe Rv. în plus semnalăm două contramărci: una în câmp în fața capului călărețului, în formă de unghiu ∧ și o a doua pe gâtul și spatele călărețului, în formă de T cu hasta verticală mult mai lungă și mai groasă.
Denar, Grueber, Roma, 1143, a. 99—95.
Greut. 3,61 g. Diam. 17,5 × 17 mm.

76. *M. Sergius Silus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, în față [EX]SC, iar înapoia capului ROM[A] și ⚹ .
Rv. [SILVS] (în exergă). Călăreț galopează spre stânga. El ține în stânga o sabie și un cap de barbar; sub picioarele calului Q, iar mai jos M. SERGI.
Denar, Grueber, Italia, 512, a. 99—94 în. e. n.
Greut. 3,64 g. Diam. 19 mm.

77. *M. Cipius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, în față M. CIPI. M. F., iar înapoia capului X.
Rv. [ROMA] (în exergă). Victorie în bigă galopează spre dreapta, ține în dreapta o ramură, iar în stânga hățurile. Sub cai, o cârmă.
Denar, Grueber, Italia, 522, a. 99—94.
Greut. 3,88 g. Diam. 17 mm.

78. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar legenda [M. CIPI]. M. F.
Rv. Ca mai sus.
Denar, Grueber, Italia, 522, a. 99—94.
Greut. 3,79 g. Diam. 17 mm.

79. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar M. CIP[I. M. F.].
Ca mai sus, dar ROM[A].
Denar, Grueber, Italia, 522, a. 99—94.
Greut. 3,86 g. Diam. 16,5 mm.

80. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar legenda întreagă.
Ca mai sus, dar în exergă [R]OMA.
Denar, Grueber, Italia, 522, a. 99—94.
Greut. 3,81 g. Diam. 16 mm.

81. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar legenda M. C[I]PI. M. F.
Rv. Ca mai sus, dar ROM[A].
Denar, Grueber, Italia, 522, a. 99—94.
Greut. 3,72 g. Diam. 18 mm.

82. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar [M. CI]PI. M. F., iar înapoia capului [X]. Aversul deteriorat.
Rv. Ca mai sus, dar [R]OMA.
Denar, Grueber, Italia, 522, a. 99—94.
Greut. 3,74 g. Diam. 18 mm.

PLANȘA V

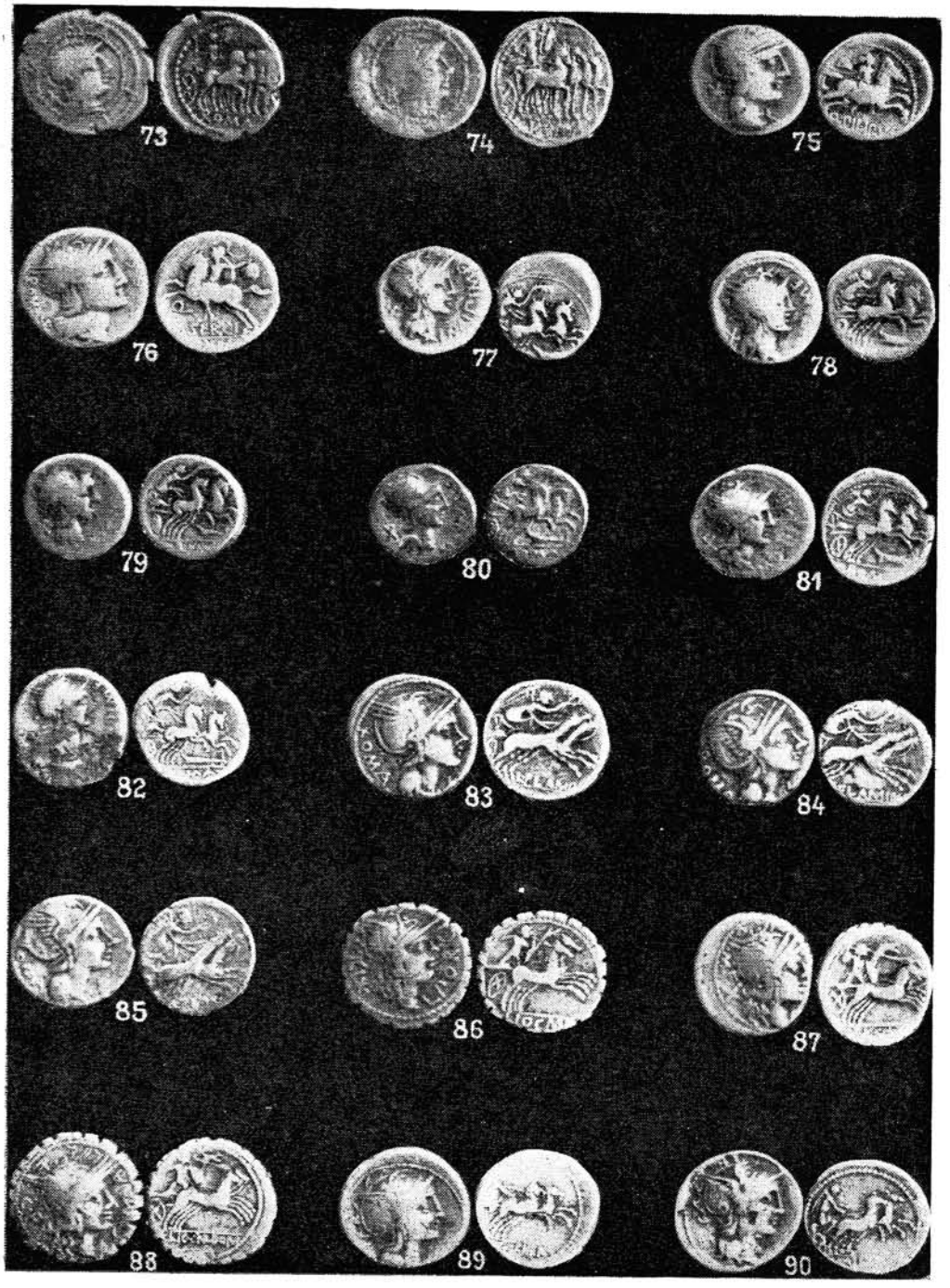

83. *L. Flaminius Cilo*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului ROMA, sub barbă [X].
Rv. CILO (în exergă). Victorie în bigă galopează spre dreapta; ea ţine în dreapta o coroană. Sub picioarele cailor L. FLAMI[NI].
Denar, Grueber, Italia, 537, a. 99—94 în. e. n.
Greut. 3,66 g. Diam. 19 mm.

84. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar [RO]MA, iar sub barbă [X].
Rv. Ca mai sus, dar [L] FLAMI[NI].
Denar, Grueber, Italia, 537, a. 99—94.
Greut. 3,74 g. Diam. 17 mm.

85. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar ROMA.
Rv. Ca mai sus, dar legenda L. FLAM[INI CILO].
Denar, Grueber, Italia, 537, a. 99—94.
Greut. 3,81 g. Diam. 18,5 × 17,5 mm.

86. *L. Porcius Licinus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, de jur împrejur L. PORCI[L]ICI, iar înapoia capului ✕ .
Rv. IIOCM... (în exergă). Bituitus în bigă galopează spre dreapta, ţine în stânga scutul şi un carnyx, iar în dreapta lancea.
Denar dinţat, Grueber, Roma, 1187, a. 92.
Greut. 3,41 g. Diam. 19 mm.

87. *L. Cosconius.*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, iar împrejur [L. COSC] O. M. F. şi X.
Rv. [L. LIC.] CN. [DOM.] (în exergă). Bituitus în bigă, ca mai sus.
Denar dinţat, Grueber, Roma, 1189, a. 92.
Greut. 3,76 g. Diam. 19 × 17,5 mm.

88. *C. Poblicius Malleolus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, iar de jur împrejur C. MALLE, C. F. şi X.
Rv. L. LIC. CN. DOM. (în exergă). Bituitus în bigă, ca mai sus.
Denar dinţat, Grueber, Roma, 1194, a. 92.
Greut. 3,79 g. Diam. 20 mm.

89. *C. Claudius Pulcher*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, iar pe obraz are o contramarcă în formă de arc de cerc.
Rv. [C. P]. VLCHER (în exergă). Victorie în bigă galopează spre dreapta.
Denar, Grueber, Roma, 1288, a. 91.
Greut. 3,80 g. Diam. 19 mm.

90. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar pe obraz contramărci adâncite: una în formă de semilună şi a doua liniară.
Rv. [C. P]VL[CHER] şi Victorie, ca mai sus.
Denar, Grueber, Roma, 1288, a. 91. în. e. n.
Greut. 3,86 g. Diam. 19 × 17,5 mm.

91. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar contramarca de pe obraz are forma de vârf de săgeată.
Rv. Ca mai sus, dar [C. PVL]CHER. In câmp, deasupra cailor o adâncitură. probabil o altă contramarcă.
Denar, Grueber, Roma, 1288, a. 91.
Greut. 3,85 g. Diam. 18 mm.

92. *L. Memmius Galeria*
Capul bărbos al lui Saturn spre stânga, înapoia capului harfa şi ROMA, iar sub barbă litera P.
Rv. L.GALMEMMI (în exergă). Venus (?) în bigă la pas spre dreapta; ţine în stânga un sceptru, iar hăţurile cu amândouă mâinile; deasupra un Cupido cu o coroană.
Denar dinţat, Grueber, Roma, 1341, a. 91.
Greut. 3,79 g. Diam. 19 × 18 mm.

93. *C. Coilius Caldus*
Capul Romei cu cască înaripată spre stânga.
Rv. Victorie în bigă galopează spre stânga, dedesubtul cailor C. COIL, iar în exergă CALD, deasupra litera .V (V cu punct înainte).
Denar, Grueber, Roma, 1461 (variantă). a. 90.
Greut. 3,79 g. Diam. 18 × 17 mm.

94. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar litera nu se mai poate distinge, decât cele două puncte de după ea. (poate un A: ?).
Denar, Grueber, Roma, 1435 (tip. gen.), a. 90.
Greut. 3,86 g. Diam. 18,5 mm.

95. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar legenda numai CALD sub picioarele cailor, iar în exergă : i :
Denar, Grueber, Roma, 1474 (variantă), a. 90.
Greut. 3,84 g. Diam. 18 mm.

96. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar în exergă T.
Denar, Grueber, Roma, 1488, a. 90 în. e.n.
Greut. 3,80 g. Diam. 19 mm.

97. *L. Appuleius Saturninus*
Capul Romei cu cască înaripată spre st . . .
Rv. [L] SATVRN (în exergă). Saturn în quadrigă în galop spre dreapta; sub cai litera G.
Denar, Grueber, Roma, 1504 (variantă), a. 90.
Greut. 3,77 g. Diam. 19.5 × 18 mm.

98. *C. Fabius*
Capul Cybelei cu voal şi coroana murală spre dreapta; înapoia capului litera O.
Rv. [C. F] ABI. C. F. (în exergă). Victorie în bigă galopează spre dreapta, înaintea cailor o barză.
Denar, Grueber, Roma, 1587 (variantă), a. 90.
Greut. 3,66 g. Diam. 20 × 19 mm.

91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108

99. *Același magistrat*
Capul Cybelei ca mai sus, dar înapoi EX. A. PV. iar în față o contramarcă de formă aproape circulară.
Rv. Ca mai sus, dar [C. F]ABI, iar sub cai litera M (cu două puncte: sus și jos.)
Deasupra o altă contramarcă de formă circulară.
Denar, Grueber, Roma, variantă de intercalat între 1601 și 1602; a. 90.
Greut. 3,70 g. Diam. 20 × 19 mm.

100. *M. Lucilius Rufus*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului PV; totul într'o coroană de lauri.
Rv. M LVCILI (în exergă). Victorie în bigă galopează spre dreapta; deasupra RVF.
Denar, Grueber, Roma, 1613, dar cu marginea nedințată.
Greut. 3,92. Diam. 20 × 18,5 mm.

101. *L. Sentius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, înapoia capului ARG (cu ligatură) PVB.
Rv. L. SENTI. C. F. (în exergă) Jupiter în quadrigă galopează spre dreapta; deasupra litera E.
Denar, Grueber. Roma, variantă între 1642 și 1643. a. 89.
Greut. 3.64 g. Diam. 21 × 20 mm.

102. *C. Fundanius*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta; înapoia capului litera P ?
Rv. [C. F] VNDAN (în exergă). Figură bărbătească cu sceptru și ramură de laur în quadrigă la pas spre dreapta; deasupra Q.
Denar, Grueber, Roma, variantă între 1691 și 1692, a. 89 în. e. n.
Greut. 3,51 g. Diam. 17,5 mm.

103. *C. Allius Bala*
Capul diadematat al Dianei (?) spre dreapta; sub barbă M, înapoia capului BALA.
Rv. C. ALLI (în exergă). Diana în bigă trasă de doi cerbi în galop spre dreapta; sub picioarele cerbilor ca simbol un plug.
Denar, Grueber, Roma, 1766, a. 89.
Greut. 3,86 g. Diam. 18 mm.

104. *D. Iunius Silanus.*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta; înapoia capului litera B (?).
Rv. D. SILANV [SL. F].
[R]OM[A] (în exergă). Victorie în bigă galopează spre dreapta; deasupra o cifră... nedistinctă.
Denar, Grueber, Roma, 1775 ?. a. 88.
Greut. 3,86 g. Diam. 18,5 mm.

105. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar înapoia capului litera R.
Rv. Ca mai sus, dar legenda [D.S] ILANVS [L.F ROMA]. Deasupra cifra XVIII.
Denar, Grueber, Roma, 1827 (variantă), a. 88.
Greut. 3,75 g. Diam. 17,5 mm.

106. *L. C. Memmius Galeria*
Capul laureat și bărbos al lui Saturn spre stânga; înapoia capului harfa și [EX. S. C], sub barbă o literă ce cade în afara pastilei monetare.
Rv. [L] C. MEMI[ES L. F].
[GAL] (în exergă). Venus în bigă la pas spre dreapta; ține în mână un sceptru deasupra un Cupido cu coroană.
Denar, Grueber, Roma, 2421, a. 87.
Greut. 3,73 g. Diam. 17 × 15 mm.

107. *C. Vibius Pansa.*
Capul laureat al lui Apollo spre dreapta; înapoia capului [PANSA], sub barbă simbolul lipsește, căzând în afara pastilei monetare. Pe obraz o contramarcă liniară dreaptă.
Rv. C. VIBIVS. [C. F] (în exergă). Minerva în quadrigă galopează spre dreapta. Ea ține în dreapta un trofeu, iar în stânga lancea și hățurile.
Denar, Grueber, Roma, 2244 (tip gen,), a. 87. în. e. n.
Greut. 3,80 g. Diam. 18 × 16 mm.

108. *L. Marcius Censorinus.*
Capul laureat al lui Apollo spre dreapta. In câmp, în fața figurii o linie puțin adâncită (contramarcă ?).
Rv. L. CENSOR (în câmp stânga). Satirul Marsyas merge spre stânga, în spatele lui o coloană cu o statuie.
Denar, Grueber, Roma, 2657, a. 83.
Greut. 4,03 g. Diam. 17,5 × 17 mm.

109. *P. Crepusius*
Capul lui Apollo laureat spre dreapta, înapoia capului un sceptru și o literă: probabil un D (sau în orice caz o literă cu buclă). Sub barbă din simbol se mai vede doar un colț din cornul lunii.
Rv. P. CREPVSI (în exergă). Călăreț cu lancea în dreapta, în galop spre dreapta : înapoia călărețului numărul CCX.
Denar, Grueber, Roma, 2673, a. 83. (tip gen.).
Greut. 3,77 g. Diam. 17,5 × 17 mm.

110. *Q. Antonius Balbus*
Capul laureat al lui Jupiter spre dreapta, înapoia capului S. C.
Rv. [Q.] ANTO BALB (cu ligaturi).
[PR] (în exergă). Victorie în quadrigă galopează spre dreapta. Ea ține în dreapta o coroană, iar în stânga o ramură de palmier. Sub cai R.
Denar dințat, Grueber, Roma, 2765, a. 82.
Greut. 3,62 g. Diam. 18 mm.

111. *L. Manlius, L. Cornelius Sulla*
Capul Romei cu cască înaripată spre dreapta, în față L. MANLI, iar înapoia capului [PRO Q].
Rv. L. SVLLA IM[P] (în exergă). Sulla în quadrigă triumfală la pas spre dreapta, deasupra o victorie cu o coroană.
Denar, Grueber, Est, 11, a. 82—81.
Greut. 3,88 g. Diam. 17 mm.

PLANȘA VII

109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126

112. *Man. Aquillius*
Bust drapat și cu coif cu crista spre dreapta, în față VIRTVS, înapoi III. VIR. In plus două contramărci: una elipsoidală și alta în formă de arc de cerc.
Rv. M. AQVIL. M. F. M. N (în câmp), [SICIL] (în exergă).
Consulul Man. Aquillius în armură, ridică o figură feminină căzută în genunchi.
Denar dințat, Grueber, Roma, 3366, a. 72 în. e. n.
Greut. 3,99 g. Diam. 20 mm.

113. *P. Sulpicius Galba*
Capul voalat al Vestei spre dreapta, înapoia capului S. C; pe voal, în dreptul obrazului, o contramarcă liniară puțin adâncită.
Rv. P. GALB (în exergă). Unelte pentru sacrificiu: simpulum între secespita și securis. De o parte și de alta AE CVR.
Denar, Grueber, Roma, 3517, a. 69.
Greut. 3,79 g. Diam. 18 mm.

114. *M. Plaetorius Cestianus*
Bustul drapat al Fortunei spre dreapta, înapoi un simbol.
Rv. Caduceus înaripat, iar de o parte a lui legenda M. PLAETORI, și de cealalta CEST. EX. S. C.
Denar, Grueber, Roma, 3544 (tip gen.), a. 68.
Greut. 3,87 g. Diam. 18,5 × 17,5 mm.

115. *P. Plautius Hypsaeus*
Capul bărbos al lui Saturn spre dreapta, înapoia capului un trident, în față P. YPSAE. S. C.
Rv. C. YPSAE. CO[S]PRIV CEPIT. Jupiter în quadrigă galopează spre stânga.
Denar, Grueber, Roma, 3841, a. 61.
Greut. 3,84 g. Diam. 17 × 16 mm.

116. *Q. Cassius Longinus*
Capul lui Libertas spre dreapta; în față Q. CASSIVS, înapoi LIBERT.
Rv. Templul Vestei având în stânga urnă, iar în dreapta A C.
Denar, Grueber, Roma, 3873, a. 58.
Greut. 3,89 g. Diam. 17,5 × 17 mm.

117. *M. Aemilius Scaurus, P. Plautius Hypsaeus*
Regele Aretas în genunchi cu cămila de frâu spre dreapta; în exergă [REX ARETAS], deasupra [M.] SCAVR AED CVR, iar în dreapta S C.
Rv. Jupiter în quadrigă galopează spre stânga. Sub picioarele cailor un rac și C. HYPSAE COS PREIVER, iar deasupra [P. HYPSAEVS AED CVR], în dreapta CAPTV.
Denar, Grueber, Roma 3878, a. 58 în. e. n.
Greut. 3,83 g. Diam. 17,5 × 17 mm.

118. *Același magistrat*
Ca mai sus, dar legenda [RE]X ARETAS și [M. SCAVR] și [A] ED CVR.
Rv. Ca mai sus, dar [P. HYPSAE] AED CVR și [CAPTV].
Denar, Grueber, Roma, 3878, a. 58.
Greut. 4,00 g. Diam. 17 mm.

119. *L. Marcius Philippus*
Capul diademat al lui Ancus Martius spre dreapta; dedesubt ANCVS, înapoi un lituus; în câmp în față o contramarcă liniară.
Rv. Statue ecvestră așezată pe cinci arcade; înapoia statuei PHILIPPVS, iar între arcade AQVA [MAR.] (în ligatură).
Denar, Grueber, Roma, 3890, a. 56.
Greut. 3,75 g. Diam. 18 mm.

120. *L. Furius Brocchus*
Bustul lui Ceres cu coroană de spice spre dreapta; dedesubt [BROCCHI], iar de o parte și alta a bustului III VIR.
Rv. Scaun curul între două fascii cu secure, iar deasupra L. FVRI CN. F.
Denar, Grueber, Roma, 3896, a. 55.
Greut. 3,91 g. Diam. 16 mm.

121. *Cn. Plancius*
Cap femenin (al Dianei Planciana ?) cu petasus spre dreapta; în față [CN] PLANCIVS, iar înapoia capului AED. CVR. S. C.
Rv. Capra cretană spre dreapta, înapoi arcul și tolba.
Denar uzat, Grueber, Roma, 3920, a. 54.
Greut. 3,81 g. Diam. 18,5 mm.

122. *Q. Sicinius*
Capul diademat al Fortunei spre dreapta; în față FORT, înapoi P. R.
Rv. Q. SICINIVS III VIR, deasupra un caduceu și o ramură de palmier încrucișate; mai sus o coroană.
Denar, Grueber, Roma, 3947, a. 49.
Greut. 3,97 g. Diam. 17 mm.

123. *Același magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar legenda [Q] SICINIVS [II]I VIR.
Denar, Grueber, Roma, 3947, a. 49, în. e. n.
Greut. 3,84 g. Diam. 18 mm.

124. *C. Iulius Caesar*
Capul lui Pietas cu coroană de stejar spre dreapta, înapoia capului III.
Rv. Trofeu cu arme galice, cu un scut oval și carnyx; la dreapta o secure, dedesubt CAE SAR.
Denar, Grueber, Roma, 3955, a. 49.
Greut. 3,74 g. Diam. 17 × 16 mm.

125. *Man. Cordius Rufus*
Capetele suprapuse ale Dioscurilor spre dreapta, deasupra câte o stea; înapoia capului RVFVS III. VIR.
Rv. Venus Verticordia în picioare spre stânga, poartă balanță în dreapta și sceptru în stânga. Inapoia umărului un Cupidon; la dr. M. CORDIVS, în parte ștearsă.
Denar, Grueber, Roma, 4037, a. 46.
Greut. 3,88 g. Diam. 19,5 mm.

PLANȘA VIII

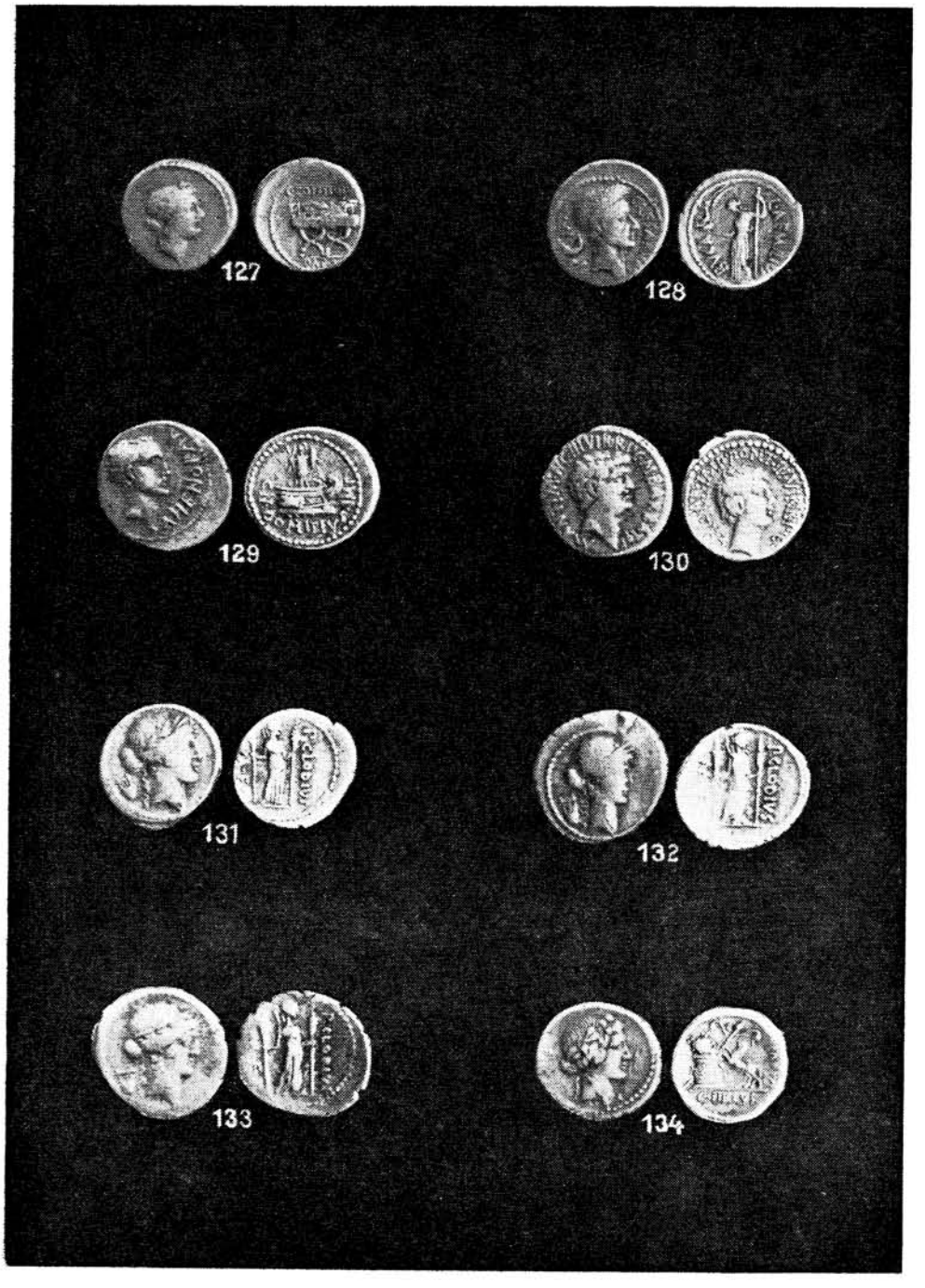

126. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus, dar în plus o contramarcă: pe figura Dioscurului.
Rv. Ca mai sus, dar legenda clară.
Denar. Grueber, Roma, 4037, a. 46.
Greut. 3,74 g. Diam. 18,5 × 17 mm.

127. *C. Considius Paetus*
Capul laureat al lui Apollo spre dreapta.
Rv. Scaun curul; deasupra C. CONSIDIVS, în exergă PAE[TVS].
Denar uzat. Grueber, Roma, 4083, a. 45.
Greut. 3,59 g. Diam. 17,5 × 17 mm.

128. *L. Aemilius Buca*
Capul laureat al lui Iulius Caesar spre dreapta; înapoi cornul lunei şi împrejur CAESAR IMP M.
Rv. Venus Victrix în picioare spre stânga, ţine în dreapta o victorie, iar în stânga un sceptru; împrejur L. AMELIVS BVCA.
Denar. Grueber, Roma, 4152, a. 44.
Greut. 3,59 g. Diam. 19,5 × 18,5 mm.

129. *Cn. Domitius Ahenobarbus*
Capul gol şi bărbos al lui L. Domitius Ahenobarbus spre dreapta. In faţă AHENOBAR.
Rv. Proră spre dreapta pe care este aşezat un trofeu militar, dedesubtul căruia se află legenda CN. DOMITIVS IMP.
Grueber, Est, 94, a. 42—41 în. e.n.
Greut. 4,36 g. Diam. 20 × 19 mm.

130. *M. Antonius, M. Barbatius, C. Caesar*
Capul gol al lui M. Antoniu spre dreapta; împrejur M. ANT. IMP; AVG. (în ligatură) III. VIR. R. P. C. M. BARBAT. Q. P.
Rv. Capul gol al lui Octavian spre dreapta, împrejur CAESAR. IMP. PONT. III. VIR. R. P. C.
Denar. Grueber, Est, 100, a. 41.
Greut. 3,85 g. Diam. 20 × 19 mm.

131. *P. Clodius*
Capul laureat al lui Apollo spre dreapta, înapoi o liră.
Rv. Diana Lucifera în faţă, ţine în fiecare mână câte o torţă; în câmp dreapta P. CLODIVS, iar în st. M. F.
Denar. Grueber, Roma, 4290, a. 38.
Greut. 4,04 g. Diam. 18,5 × 17 mm.

132. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus, dar legenda M. F.
Denar uzat. Grueber, Roma, 4291, a. 38.
Greut. 3,68 g. Diam. 20,5 × 18,5 mm.

133. *Acelaşi magistrat*
Ca mai sus.
Rv. Ca mai sus.
Denar uzat. Grueber, Roma, 4291, a. 38.
Greut. 3.52. g. Diam. 20,5 × 19 mm.

134. *C. Vibius Varus*
Capul lui Bacchus spre dreapta.
Rv. C. VIBIVS (în exergă) VARVS în dreapta. Altar cu masca lui Bacchus și thyrsos, spre care se ridică o panteră.
Denar, Grueber, Roma, 4295, a. 38.
Greut. 3,74 g. Diam. 18 × 17 mm.

*

Monetele tezaurului descoperit la Ișalnița, descrise mai sus, au fost bătute, potrivit datelor stabilite de Grueber, în cea mai mare parte în atelierele monetare oficiale din Roma. Din totalul de 134 piese, 102 au fost bătute în oficinele din capitala republicii romane. Din rest, 29 bucăți au fost bătute în atelierele monetare din Italia și 3 bucăți au fost monetizate în regiunile de Est ale imperiului (Peninsula Balcanică sau Asia Mică, Nr. 111, 129 și 130) de către serviciile respective ale generalilor romani în timp de război. Una, Nr. 111, e de pe timpul lui Sulla, din anul 82—81, iar celelalte două sunt de pe vremea lui M. Antoniu din anul 42—41 î. e.n., bătute în Est de cel din urmă, desigur cu ocazia luptei dusă împotriva revoluționarilor republicani, Cassius și Brutus.

Această categorie de monete bătute de către Romani în Est se găsește, în unele tezaure din Dacia, în număr mult mai mare. Monetele acestea au continuat să rămână în numerarul circulant al Peninsulei Balcanice și foarte probabil de aici au ajuns, pe calea circulației monetare, în Dacia.

Denari monetizați în atelierele temporare din alte provincii ale imperiului ca: Gallia, Africa, Sicilia etc., nu aflăm în tezaurul descris, deși monete bătute în aceste ateliere se găsesc, e adevărat, nu într'un număr prea mare, în alte tezaure de același fel descoperite în Dacia.

Privite din punct de vedere strict numismatic, toate monetele descrise de noi sunt cunoscute, în general, în publicațiile și cataloagele de specialitate. Aceasta înseamnă că nu se găsește în tezaurul dela Ișalnița o monetă inedită, cu un nume de magistrat nou, dar întâlnim *variante*, care, prin literele sau cifrele pe care le au imprimate sau alte particularități, constitue completări la cele cunoscute și descrise de Grueber. Faptul acesta a fost notat, de câte ori a fost cazul, indicându-se că este o *variantă* și locul unde trebue integrată în catalogul lui Grueber.

Inafară de aceste mici variațiuni, credem că este una asupra căreia merită să ne oprim mai mult. E vorba de denarul lui M. Lucilius Rufus, descris sub Nr. 100. Acest denar e cunoscut de Grueber numai cu marginea dințată. Exemplarul nostru e întreg, conservarea e bună, iar greutatea e

cea oficială: 3 gr 92, totuși *nu* are marginea dințată. Inafară de câteva mici crăpături superficiale provenite din batere cu ciocanul, marginea denarului e netedă. Inregistrăm, prin urmare, la monetarul mai sus menționat o variantă necunoscută lui Grueber, un denar cu marginea nedințată.

In ceea ce privește conservarea monetelor, observăm în general că ele au o stare bună de păstrare. Acest fapt este atestat de altfel și de greutatea fiecărei piese, notate la sfârșitul descrierii pentru fiecare în parte.

Este în deobște cunoscut că, moneta de argint a Romei republicane din sec. I. î. e.n. și până în timpul domniei lui Nero are o greutate relativ fixă și stabilă de 3,9 g.

Ce constatăm noi sub acest raport, în urma cântăririlor făcute?

Observăm că unele monete, puține la număr, au peste greutatea normală, altele — și aceasta e situația pentru marea majoritate — au greutatea normală cu mici variațiuni, și în sfârșit câteva piese au sub greutatea normală.

Pentru o mai ușoară urmărire a acestei probleme dăm mai jos trei tablouri cu cele trei categorii de greutăți.

TABLOUL Nr. 1

	Grame	Numărul pieselor	Observații
Greutatea normală a monetelor cu variațiuni	3,9	3	
	3,8	40	
	3,7	55	
	3,6	15	
	3,5	7	

Total piese: 120

TABLOUL Nr. 2

	Grame	Numărul piesei în descriere
Monete care au peste greutatea normală	4,36	129
	4,04	131
	4,03	108
	4,00	118
	3,99	112
	3,97	122

Total piese: 8

TABLOUL Nr. 3

	Grame	Numărul monetei în descriere	Anul emisiunii	Observații
Monete cu greutatea sub cea normală	3,4	10	172—151	Puțin uzată
	3,4	86	92 ?	Contrafacere
	3,3	12	150—125	Uzată
	3,3	14	150—125	Uzată
	3,3	69	102—100	Puțin uzată
	3,02	2	172—151	Puțin uzată. Conservarea bună
	2,98	54	124—103	Conservarea bună
	2,81	80	99—94	Conservarea mulțumitoare

Total piese: 8

Dacă ținem seama de cele spuse mai sus, anume că greutatea normală a unui denar roman din timpul republicii era de 3,9 gr și examinăm primul tablou, constatăm că greutatea denarilor are tendința de a se menține, cu slabe oscilațiuni, la cca 3,9 gr — 3,8 gr. Faptul că 98 piese din 134 au greutatea cuprinsă între 3,9 și 3,7 gr ne dă dreptul la această concluzie.

La restul pieselor greutatea variază. Avem 15 bucăți cu greutatea de 3,6 și șapte bucăți cu greutatea de 3,5.

In niciun caz nu poate fi vorba de o reducere treptată a greutății denarului, deoarece valorile cele mai scăzute din acest tablou (3,3 gr) le au două monete din anii 150—125 și una din 102—100, pe când denarii cei mai recenți, din anul 38 î.e.n., când sunt neuzați au valori cuprinse între 3,8—3,7.

Din cântărirea pieselor mai rezultă și un alt fapt: sunt unele monete care depășesc greutatea oficială normală (v. tabloul Nr. 2), cum sunt cei 6 denari cu valori cuprinse între 4,36 gr și 3,97 gr.

In sfârșit, din aceiași cântărire mai rezultă că, sunt unele monete care au o greutate *sub* cea normală (v. tabloul Nr. 3). Aceste ultime monete au o greutate cuprinsă între 3,4 și 2,81.

Faptul că unele monete au o greutate care depășește pe cea normală, iar altele au o greutate simțitor sub cea legală, se datorește, în primul rând erorilor de cântărire antică. Acest fapt reiese clar mai ales din examinarea tabloului Nr. 3, din care se constată că, nu poate fi vorba de o reducere treptată a greutății denarului, deoarece greutatea cea mai scăzută o prezintă un denar (Nr. 80) din a. 99—94 î. e.n. Uzajul datorit tocirei prin circulație vine abia în rândul al doilea și e foarte probabil că joacă un rol mai puțin important. Aceasta ne e dovedită de starea relativ bună de conservare a ultimelor piese.

Din studiul greutății denarilor de argint din tezaurul dela Işalnița rezultă că, moneta romană de argint din ultimul secol al republicii și înce-

putul imperiului, păstrează, în general, greutatea ei normală, cu mici fluctuaţiuni cauzate de motive tehnice de batere.

Acest fapt îşi are importanţa sa, întrucât unii cercetători dela noi, neţinând seama de cântărirea pieselor, au ajuns la concluzii greşite.

Anume, plecând dela observaţiile lui Tacitus (Germ. 5), prin care se menţionează că germanii din vremea sa preferau vechii denari „serratos bigatosque" care erau „diu notam", au crezut că se poate aplica aceasta şi la Daci. Or, în această vreme, în sec. I î. e.n., denarii aveau toţi aceiaşi greutate şi nu era niciun motiv ca să fie preferaţi cei cu marginea dinţată (serrati) şi nici cei care aveau biga (bigati).

Această observaţie va rămâne, însă, valabilă pentru timpurile de după domnia lui Nero şi în cazul când vom afla denari din timpul republicii romane în tezaure monetare din a doua jumătate a secolului I e.n. sau secolele următoare.

★

Pe unii denari descrişi de noi mai sus, se află gravate cu un instrument ascuţit nişte semne de diferite forme, denumite de către cercetători contramărci, şi toată lumea e de acord că ele au fost imprimate pe monete încă în antichitate, aşa cum reese din descoperirile făcute în condiţii sigure. Asupra rolului lor, cât şi de către cine, când şi unde au fost imprimate, cercetătorii de până acum n'au reuşit să dea o explicaţie mulţumitoare. Este probabil ca ele să aibă rolul de a controla calitatea metalului din care este confecţionată moneta. Urmărirea formelor pe care le îmbracă contramărcile pe monetele din mai multe tezaure cu loc cunoscut de aflare şi compararea aceloraşi semne de pe monetele aflate în tezaure dintr'o anumită regiune, este posibil ca să ne ofere o indicaţie pentru soluţia căutată.

Din aceste motive, prezentăm contramărcile de pe monetele din tezaurul dela Işalniţa. In general, forma acestor semne de control monetar evoluează dela punctul simplu la linia dreaptă, spre a trece apoi la arcul de cerc şi ajunge până la cercul mai mult sau mai puţin închis.

Iată şi o încercare de clasificare a formelor mai frecvente pe care le întâlnim.

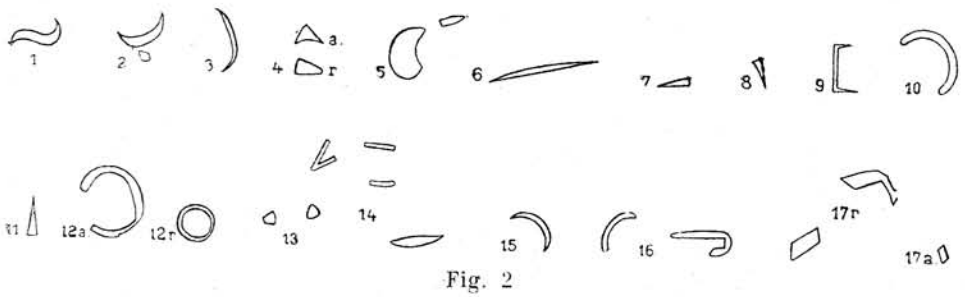

Fig. 2

Pentru o mai uşoară urmărire, le putem deosebi în următoarele categorii: *a)* în general în formă de linie dreaptă (fig. 2, 6, 7, 8, 11, 14); *b)* în formă de paranteză dreaptă (fig. 2, 9); *c)* în formă de triunghiu (fig. 2, 4, 13); *d)* în formă de semicerc sau spirală (fig. 1, 2, 3, 5, 10, 12 a, 15, 16, 17) şi în formă de cerc (fig. 2, 12 r).

Pentru a putea urmări aceste contramărci pe monete, dăm mai jos un tablou în ordinea cronologică, cu denarii contramarcaţi.

TABLOUL Nr. 4

Denarii contramarcaţi

Nr. crt.	Nr. din descriere	Magistratul monetar	Data	Nr. fig.	Observaţii
1	18	Cn. Lucretius Trio	150—125 î.e.n.	2,1	avers
2	19	„ „ „	„ „	2,14	avers
3	51	C. Fabius, L. Roscius şi Morcius	124—103	2,13	avers
4	52	Q. Curtius, M. Junius Silanus	124—103	2,10	avers
5	56	Cn. Domitius Ahenobarbus	124—103	2,2	avers
6	75	Q. Marcius Philippus	99—95	2,17	avers şi revers
7	89	C. Claudius Pulcher	91	2,3	avers
8	90	„ „	91	2,5	avers
9	91	„ „	91	2,4	avers şi revers
10	99	C. Fabius	90	2,12	avers şi revers
11	102	C. Fundanius	89	2,15	avers
12	107	C. Vibius Pansa	87	2,7	avers
13	108	L. Marcius Censorinus	83	2,6	avers
14	112	Man. Aquillius	72	2,16	avers
15	113	P. Sulpicius Galba	69	2,8	avers
16	119	L. Marcius Philippus	56	2,11	avers
17	126	Man. Cordius Rufus	46	2,9	avers

Uneori, în tezaurele cu denari romani din timpul republicii se găsesc, pe lângă monetele oficiale şi unele contrafaceri. In Dacia se cunosc numeroase exemple de asemenea monete imitate, fie de localnici, fie contrafăcute în altă parte şi introduse pe calea comerţului în Dacia.

In tezaurul dela Işalniţa întâmplător lipsesc imitaţiile locale, dar întâlnim totuşi o piesă ce nu poate fi socotită ca originală. E vorba de moneta descrisă sub Nr. 86 şi care imită denarul monetarului L. Porcius Licinus (Grueber Roma, 1187, a. 97 î.e.n.). Faptul ar fi putut trece neobservat, mai ales că efigiile de pe avers şi revers sunt redate relativ bine, dacă o parte din legenda de pe avers şi în special literele din exergă de pe revers n'ar fi dat de bănuit.

Intr'adevăr, dacă o parte din legenda de pe avers ar putea fi socotită lipsă, deşi nu era cazul, şi ar trebui să citim [L]ICI, restul fiind în regulă, apoi în exergă, pe revers ar fi trebuit să figureze L.LIC. CN. DOM. In schimb noi găsim IIOC M. Prezenţa acestor litere, fără niciun sens, ne duce la concluzia că moneta a fost contrafăcută. In rest efigia de pe avers şi revers,

deşi pare redată destul de bine, o privire mai atentă ne semnalează unele deosebiri destul de importante.

Prezenţa zimţilor pe marginea piesei nu face decât să apropie şi mai mult denarul descris de cel original (Grueber, *op. cit.*, v. III, pl. XXX, 11).

Piesa amintită a fost contrafăcută în antichitate, undeva, poate în Peninsula Balcanică, şi introdusă în Dacia apoi pe calea circulaţiei monetare.

Din punctul de vedere al nominalului, toate monetele din tezaurul descris sunt *denari*. Subdiviziunile acestei monete, bătute rareori şi la răstimpuri mari, n'au circulat în părţile noastre şi nici nu se cunosc în Dacia din descoperirile monetare de până acum.

Ca metal, dacă mai e nevoie să amintim, monetele fiind denari, este natural ca ele să fie de argint. Moneta romană de bronz din această vreme nu o găsim în tezaurele din Dacia, iar în mod izolat, poate cu totul excepţional.

Socotim că n'ar fi lipsit de interes să zăbovim puţin pentru a examina problema *circulaţiei* denarilor din timpul Romei republicane, aflaţi în tezaurul dela Işalniţa. Să vedem, cu alte cuvinte, cum se repartizează cronologic aceste monete şi ce frecvenţă au în diferitele perioade de timp, dela cea mai veche monetă din tezaur până la cea mai recentă.

Despre acest fapt ne putem face o idee din însăşi descrierea tezaurului, în care ordinea prezentării monetelor este în general cea cronologică, cu o singură excepţie: cea a denarului descris sub Nr. 50 şi care ar fi trebuit trecut după Nr. 11.

Pentru o mai uşoară urmărire a acestei probleme, am întocmit mai jos un tablou cu epocile principale de emisiune a monetei romane, cantitatea de monete din epoca respectivă, precum şi procentajul ce îi revine faţă de numărul total al pieselor din întregul tezaur.

TABLOUL Nr. 5

Epoce principale de emisiune	Numărul pieselor	Procentajul
172 — 151 î.e.n.	12 buc.	8,96
150 — 125	18	13,43
124 — 103	26	19,40
102 — 92	32	23,88
91 — 89	15	11,19
88 — 86	4	2 98
85 — 82	3	2 24
81 — 73	1	0,75
72 — 50	10	7,46
49 — 44	7	5,22
43 — 37	6	4,48
	Total 134	99,99

Chiar și din observarea superficială a acestui tablou ies în evidență două fapte a căror importanță nu poate scăpa nimănui: marea frecvență a monetelor bătute în sec. II și primul deceniu al sec. I î. e.n. (anii 172—89), în contrast cu slaba frecvență ca număr a acelorași monete din tezaur, emise în sec. I (anii 88—38).

Numeric, monetele din prima categorie însumează 103 piese, ceea ce dă un procent de 76,86, pe când numărul pieselor din a doua categorie e abia de 31 piese, iar procentul 23,13.

In mod obișnuit ne-am fi așteptat ca — așa cum ne dovedește același material pentru epoca imperială — numărul monetelor din ultima etapă să se mărească cu cât ne apropiem de data ultimei monete din tezaur. Cu alte cuvinte ar fi fost normal ca monetele cele mai recente să fie și cele mai numeroase.

Or, faptele ne arată tocmai contrariul.

Ne grăbim să amintim că această situație nu e ceva special pentru Işalnița, ci situația este aceiași și cu alte tezaure similare descoperite în Dacia și aparținând aceleiași vremi.

Privită sub acest aspect, problema depășește cadrul preocupărilor noastre imediate, fiind de natură mai generală.

★

Trecem la ultima parte a lucrării, în care vom încerca să precizăm ce contribuție poate să aducă studiul acestui tezaur la adâncirea cunoștințelor noastre referitoare la istoria Geto-Dacilor.

Dintru început trebue să subliniem faptul că, tezaurul dela Işalnița s'a descoperit într'o așezare geto-dacă, documentată prin fragmente ceramice răslețe care au putut fi observate la suprafață, fără a se face cercetări speciale. Credem că putem afirma, pe baza descoperirilor de monete de același fel aflate în Dacia, pe locuri în care s'au făcut oarecare cercetări, fără a se ajunge la sondaje prea importante, că întotdeauna monetele s'au descoperit într'o așezare a localnicilor, care, în această fază de cultură materială La Tène, sunt Geto-Dacii. Mai mult: în raportul care însoțește descoperirea sunt menționate „răslețe fragmente ceramice care arată o slabă locuire La Tène". Probabil că dacă s'ar face un sondaj s'ar afla urme mai concludente de locuire din această vreme.

Acest fapt trebue să rămână bine precizat: tezaurul de monete a fost găsit într'o așezare a Geto-Dacilor, care se afla în acel punct. Faptul este deosebit de important și merită să fie reținut.

Altă problemă cu revers istoric, care se pune în legătură cu acest tezaur, este aceea de a încerca să-i fixăm data de îngropare, precum și cauza care a determinat ascunderea lui.

Pentru a încerca să abordăm primul aspect al problemei: data îngropării tezaurului, este necesar să avem siguranța deplină că dispunem astăzi de toate monetele încredințate pământului spre păstrare.

Din informațiunile pe care le avem referitor la condițiile de aflare, reiese că tezaurul a fost găsit împrăștiat pe o suprafață mare de teren. Explicația este simplă, lucrările agricole executate în acel punct, au spart vasul de lut ce adăpostea monetele, împrăștiindu-le pe terenul din jur. Este foarte probabil, ca tezaurul să fi fost mai mare, o parte din monete să fi fost reținută într'un fel sau altul de oficialitățile care dispuneau în primele zile de soarta tezaurului și chiar de către descoperitori.

Pe baza celor amintite mai sus, dat fiind faptul că tezaurul s'a găsit împrăștiat, nu putem avea certitudinea că au fost strânse toate monetele, și nu putem pretinde să tragem concluzii cu caracter istoric valabil.

Totuși, se poate încerca o ipoteză în legătură cu data la care se oprește ultima monetă din tezaur și care este din anul 38 î. e.n. Plecând dela faptul că dacă o parte din monete s'au pierdut, din motive diferite, este normal ca această pierdere, potrivit calculului probabilităților, să se repartizeze pe întregul tezaur, și anume din monetele care erau mai numeroase să se fi înstrăinat un număr proporțional de monete, iar din cele mai puține, un procent corespunzător. In acest caz, ar fi posibil ca ultima monetă din tezaur să ne indice data *după care* tezaurul a fost îngropat și astfel, anul 38 poate constitui o dată asupra căreia merită să ne oprim și s'o analizăm mai în de aproape.

Intr'adevăr între descoperirile monetare efectuate pe teritoriul R.P.R. se mai cunosc și alte tezaure care se termină cu monete bătute în anul 38 î. e.n.

Așa se prezintă situația cu un alt tezaur descoperit tot în Oltenia, la Fărcașele, raionul Caracal, Reg. Dolj, care probabil că nu a ajuns în întregime în colecția Muzeului Național de Antichități (Dacia, IX-X, p. 361 și nota 1).

Tot cu aceeași dată se mai încheie și un alt tezaur de monete de același fel, descoperit în secolul trecut, dar de data aceasta în Transilvania, la Apoldul de Sus, Sibiu (Fr. Kenner, Archiv. für österr. Geschichtsq. XXIX, 1863 p. 311—319 Cf. Dacia, l.c., p. 397).

Este posibil — cu toate deficiențele pe care le avem în cunoștințele noastre — să nu fie o simplă întâmplare, ca monetele din trei tezaure, între care două aflate în Oltenia și altul în Transilvania, să se „termine" în anul 38 î. e.n.

Este probabil ca ascunderea lor în pământ să se fi datorat unui fapt de ordine internă, de caracter social sau poate politic. In această din urmă ipoteză trebue să avem în vedere neliniștea ce a urmat în Dacia după moartea lui Buerebista, când confederația de triburi înfăptuită de el, s'a disolvat, fără ca alt șef de trib să fi reușit să-și impună autoritatea.

Dar cea mai importantă știre pe care ne-o furnizează tezaurul studiat e alta.

Ținând seama de faptul elementar că monetele sunt din *timpul republicii*, prima problemă se pune cum au ajuns ele în Dacia de Sud-Sud-Vest? Această problemă a fost analizată altădată sub diferitele ei aspecte și s'a ajuns la concluzia că singura cale, pe care au putut ajunge monetele romane în Dacia e cea comercială. In această privință, posedăm un text antic care se referă la o regiune care are un caracter simțitor de asemănător. Gallia înainte de cotropirea romană „nihi nummus'' zice Cicero, în *Pro Fonteio*, — „sine cive romano în Gallia commovetur..." Credem că nota aceasta a lui Cicero poate fi valabilă și pentru Dacia. Numeroasele tezaure monetare, găsite în decursul timpului pe pământul vechii Dacii, sunt o dovadă.

Amintim că ne aflăm aici la o veche răscruce de drumuri.

Drumul bătrân de pe valea Jiului, cunoscut și azi sub numele „Drumul Muntenilor" urcă pe aici, pe la Ișalnița spre depresiunea subcarpatică pe cumpăna apelor între Jiu și Amaradia și tot aici, în apropiere, se întâlnește cu vechiul drum al Cernețului care trecea Jiul prin vadul Obedinului.

In preajma acestui vad de drumuri, tot la Ișalnița, au apărut cele mai vechi monete grecești cunoscute până azi, în țară, tot drahme ale orașului Damastion, probabil din secolul al IV-lea iar mai la Nord pe același drum la Căpreni, cunoaștem tezaurul republican îngropat mai de vreme, în anul 75 e.n. Străvechile drumuri naturale care se întâlneau aici venind dinspre vadurile Dunării spre pasurile munților, au fost cunoscute și bătute de negustorii vremurilor dinainte de cotropirea Daciei.

Dar dacă monetele au venit pe calea comerțului, înseamnă că Dacii au *vândut* o parte din producția lor contra *mărfii - bani* pe care Dacii îi primeau în schimb.

Avem prin aceasta o dovadă că *producția* pe treapta de sus a barbariei din Dacia depășește, așa cum spune Engels, cu mult nevoile locale și *se produce pentru schimb*.

Negustorii romani au pătruns până dincolo, departe de hotarul oficial al imperiului, de unde cumpărau o parte din bunurile ce se produceau și care erau necesare imperiului.

In mod firesc se pune întrebarea ce vindeau Dacii în schimbul monetelor romane?

Problema s'a mai pus și până acum iar cercetătorii au răspuns aproape toți în același sens: adică Dacii au vândut produsele naturale, specifice Daciei, animale, grâu, miere, ceară și, credem noi, și sarea.

La acestea, este posibil că, mai trebue adăugat încă unul, subliniat în ultima vreme de către știința sovietică, vânzarea de sclavi[2].

[2] In problema comerțului antic, știința sovietică, bazându-se pe tezele lui Marx, ne dă prețioase indicațiuni: „Analizând comerțul antic, spune I. A. Lențman V D I, 1, 1950, p. 56 — totdeauna trebue să ținem minte specificul lui, legăturile lui directe cu jafurile violente, cu pirateria și răpirea de sclavi (Marx)".

Același autor, în articolul „Târgul de sclavi din Delos", arată cum documentele vremii, texte literare sau material epigrafic, confirmă în mod strălucit teza mai sus amintită a lui Marx.